

IKTIOFAUNA PADANG LAMUN PERAIRAN TROPIS

(Biodiversitas, Ancaman, dan Pengelolaannya)

Husain Latuconsina

Rohani Ambo-Rappe

Andi Iqbal Burhanuddin

GADJAH MADA UNIVERSITY PRESS

DAFTAR ISI

PRAKATA PENULIS	v
DAFTAR ISI	vii
DAFTAR TABEL	xi
DAFTAR GAMBAR	xiii
BAB I PENDAHULUAN	1
1.1 Padang Lamun dan Fungsinya sebagai Habitat Iktiofauna.....	1
1.2 Padang Lamun sebagai Pendukung Stok Ikan, Perikanan, dan Ketahanan Pangan	3
1.3 Ancaman Kerusakan Padang Lamun dan Upaya Penyelamatannya.....	6
1.4 Sistematika Buku.....	8
BAB II DESKRIPSI IKTIOFAUNA	11
2.1 Morfologi dan Bagian Tubuh Iktiofauna	11
2.1.1 Kepala.....	12
2.1.2 Badan.....	13
2.1.3 Ekor.....	14
2.2 Bentuk-Bentuk Tubuh Iktiofauna	15
2.3 <i>Deskripsi Iktiofauna: Pendekatan Morfomeristik</i>	16
2.3.1 Karakter Morfometrik	16
2.3.2 Karakter Meristik.....	19
2.4 Pola Pewarnaan	19
Rangkuman.....	20
BAB III KETERKAITAN IKTIOFAUNA DENGAN EKOSISTEM PADANG LAMUN	21
3.1 Lamun dan Ekosistem Padang Lamun.....	21
3.2 Fungsi Ekologis Ekosistem Padang Lamun.....	25

3.3	Biodiversitas Iktiofauna di Padang Lamun.....	26
3.4	Interaksi Trofik Iktiofauna di Padang Lamun.....	31
3.5	Sebaran Spasial – Temporal Iktiofauna di Padang Lamun	33
3.6	Konektivitas Iktiofauna antara Habitat Padang Lamun dan Habitat Terdekat.....	34
	Rangkuman.....	36
BAB IV	BIODIVERSITAS DAN POTENSI IKTIOFAUNA DI EKOSISTEM PADANG LAMUN	39
4.1	Ordo Anguilliformes	40
4.1.1	Famili Muraenidae (<i>Moray Eels</i>)	40
4.2	ORDO CLUPEIFORMES	44
4.2.1	Famili Clupeidae (<i>Herrings, Shads, Sardines</i>).	44
4.2.2	Famili Engraulidae (<i>Ancovies</i>).....	46
4.3	ORDO SILURIFORMES.....	48
4.3.1	Famili Plotosidae (<i>Eeltail Catfishes</i>)	49
4.4	ORDO AULOPIFORMES	51
4.4.1	Famili Synodontidae (<i>Lizardfishes</i>).....	51
4.5	ORDO MUGILIFORMES	54
4.5.1	Famili Mugilidae (<i>Mulletts</i>).....	54
4.6	ORDO ATHERINIFORMES	62
4.6.1	Famili Atherinidae (<i>Silversides</i>)	62
4.7	ORDO BELONIFORMES	64
4.7.1	Famili Belonidae (<i>Needlefishes</i>).....	65
4.7.2	Famili Hemiramphidae (<i>Halfbeaks</i>).....	67
4.8	ORDO BERYCIFORMES	72
4.8.1	Famili Holocentridae (<i>Squirrelfishes</i>).....	72
4.9	ORDO SYNGNATHIFORMES.....	80
4.9.1	Famili Centriscidae (<i>Razorfishes</i>).....	81
4.9.2	Famili Fistulariidae (<i>Flutemouths</i>)	84
4.9.3	Famili Syngnathidae (<i>Pipefishes, Seahorses</i>)..	86
4.10	ORDO DACTYLOPTERIFORMES.....	92
4.10.1	Famili Dactylopteridae (<i>Flying Gurnards</i>)	92
4.11	ORDO SCORPAENIFORMES.....	95
4.11.1	Famili Scorpaenidae (<i>Scorpionfishes</i>)	95
4.11.2	Famili Platycephalidae (<i>Flatheads</i>)	103
4.12	ORDO PERCIFORMES	107
4.12.1	Subordo Percoidei.....	108

4.12.2	Superfamili Percoidei	109
4.12.3	Famili Ambassidae (<i>Asiatic glassfishes</i>)	109
4.12.4	Famili Apogonidae (<i>Cardinalfishes</i>)	111
4.12.5	Famili Echeneidae (<i>Remoras</i>)	124
4.12.6	Famili Centropomidae (<i>Snooks</i>)	126
4.12.7	Famili Centrogenyidae (<i>False Scorpionfishes</i>)	130
4.12.8	Famili Serranidae (<i>Groupers</i>)	132
4.12.9	Famili Carangidae (<i>Trevallies, Queenfishes, Scads</i>).....	145
4.12.10	Famili Caesionidae (<i>Fusiliers</i>)	163
4.12.11	Famili Lutjanidae (<i>Snappers</i>).....	167
4.12.12	Famili Gerreidae (<i>Silverbiddies</i>).....	181
4.12.13	Famili Haemulidae (<i>Sweetlips</i>)	189
4.12.14	Famili Lethrinidae (<i>Emperors</i>).....	197
4.12.15	Famili Nemipteridae (<i>Threadfin Breams</i>)	207
4.12.16	Famili Polynemidae (<i>Threadfin Salmons</i>).....	217
4.12.17	Famili Mullidae (<i>Goatfishes</i>).....	219
4.12.18	Famili Pempheridae (<i>Bulleyes</i>)	230
4.12.19	Famili Toxotidae (<i>Archerfishes</i>)	232
4.12.20	Famili Kyphosidae (<i>Drummers</i>).....	234
4.12.21	Famili Monodactylidae (<i>Moonyfishes/ Fingerfishes</i>)	236
4.12.22	Famili Terapontidae (<i>Grunters</i>)	238
4.13	ORDO PERCIFORMES: SUBORDO LABROIDEI	243
4.13.1	Famili Pomacentridae (<i>Damselfishes</i>).....	243
4.13.2	Famili Labridae (<i>Wrasses</i>).....	257
4.13.3	Famili Scaridae (<i>Parrotfishes</i>).....	274
4.14	Ordo Perciformes: Subordo Blennioidei	283
4.14.1	Famili Blenniidae (<i>Blennies</i>)	283
4.15	Ordo Perciformes: Subordo Callionymoidei	286
4.15.1	Famili Callionymidae (<i>Dragonets</i>).....	287
4.16	Ordo Perciformes: Subordo Gobioidi.....	289
4.16.1	Famili Gobiidae (<i>Gobies</i>)	289
4.17	Ordo Perciformes: Subordo Scombroidei.....	297
4.17.1	Famili Sphyraenidae (<i>Barracudas</i>)	297
4.17.2	Famili Scombridae (<i>Tunas, Makarels</i>)	301
4.18	Ordo Acanthuriformes.....	303
4.18.1	Famili Acanthuridae (<i>Surgeonfishes</i>).....	303

4.18.2	Famili Chaetodontidae (<i>Butterflyfishes</i>).....	313
4.18.3	Famili Ehippidae (<i>Batfishes</i>).....	320
4.18.4	Famili Leiognathidae (<i>Ponyfishes</i>)	323
4.18.5	Famili Scatophagidae (<i>Scats</i>).....	327
4.18.6	Famili Siganidae (<i>Rabbitfishes</i>)	329
4.18.7	Famili Zanclidae (<i>Moorish Idol</i>).....	341
4.19	Ordo Pleuronectiformes	344
4.19.1	Famili Bothidae (<i>Lefteye Flounders</i>)	345
4.19.2	Famili Cynoglossidae (<i>Tonguesoles</i>).....	349
4.19.3	Famili Soleidae (<i>Soles</i>).....	352
4.20	Ordo Tetraodontiformes	357
4.20.1	Famili Balistidae (<i>Triggerfishes</i>).....	357
4.20.2	Famili Monacanthidae (<i>Leatherjackets</i>)	360
4.20.3	Famili Ostraciidae (<i>Boxfishes</i>)	363
4.20.4	Famili Diodontidae (<i>Porcupinefishes</i>).....	366
4.20.5	Famili Tetraodontidae (<i>Pupperfishes</i>).....	370
	Rangkuman.....	379
BAB V	ANCAMAN DAN PENGELOLAAN IKTIOFAUNA DI EKOSISTEM PADANG LAMUN	381
5.1	Ancaman Aktivitas Antropogenik terhadap Keberadaan Iktiofauna di Ekosistem Padang Lamun.....	381
5.2	Upaya Pelestarian Iktiofauna di Padang Lamun	387
5.2.1	Rehabilitasi Stok Ikan	387
5.2.2	Rehabilitasi Habitat Ikan	389
5.2.3	Pengembangan Konservasi Ekosistem Padang Lamun	391
	RANGKUMAN	395
	DAFTAR PUSTAKA	397
	GLOSARIUM	417
	INDEKS	425
	TENTANG PENULIS.....	429